

Praktejder i Upplands rapportområde

YNGVE HARELAND

Det tog tid för våren att lossna i år. Men den 14 april var det äntligen prognosticerat lite högre dagstemperaturer, så jag packade bilen för Väddökusten tidigt på morgonen. Solen sken, lätt vind från nordväst, kaffet var gott och en gravand rundade Senneby hake.

Den första sädesärulan för året för mig sträckte mot norr. Småflockar med ejder och en och annan silltrut hakade på norrut. På havet låg det några storlommar och tobisgrisslor och dök. De översträckande sånglärkorna sjöng, kråkor och kajor satsade på Finland, så nog var det äntligen vår.

Även jag drog lite norrut, men jag kom inte så långt, Rönnskärs udde blev nästa stopp. Här kom dagens pulshöjare. En fullt utfärgad praktejderhanne simmade in i bild tillsammans med några gudingar. De låg på vattnet

Praktejder, *Somateria spectabilis*, Rönnskärs udde, 14 april 2013. FOTO: YNGVE HARELAND

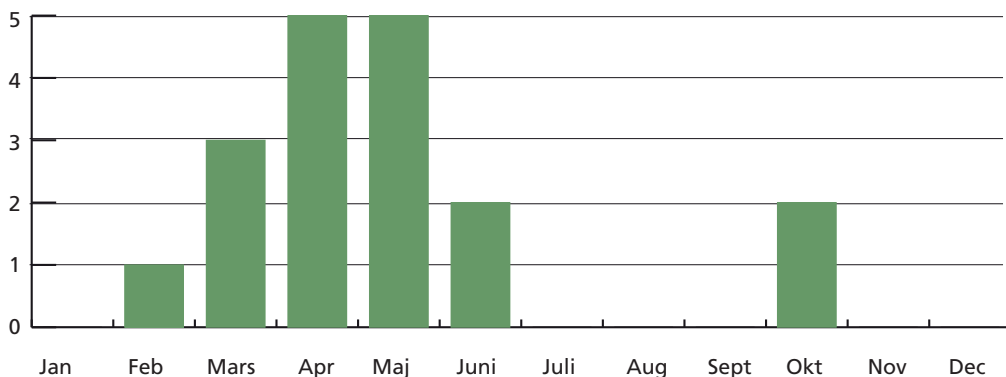
i fullt solsken några hundra meter ut och dök efter musslor, praktejden dök mest. Det var skoj, praktejder ses inte årligen i Upplands rapportområde, och trenden är kanske till och med lite vikande.

FAKTA OM PRAKTEJDER

Praktejder, *Somateria spectabilis*, är en av de arktiska ejderarterna. Den häckar circumpolärt på öar och tundra nära kusten i norra Ryssland, norra Alaska, norra Kanada, norra Grönland och Spetsbergen. Arten övervintrar också väldigt nordligt i huvudsakligen tre områden: Berings hav, Labradorhavet och havet runt Nordnorge och Kolahalvön, som utgörs av nordöstra Norska havet och delar av Barents hav. Praktejder är vintertid mindre kustbunden än ejder och ligger ofta längre ut. Under häckningstid är det tvärtom, praktejder häckar oftast inte på kusten, utan sprider sig inåt land på tundran och häckar i små gölar och andra sötvattenslokaler.

Dessa är ofta isfria bara en begränsad tid, så mot slutet av häckningen får familjerna ta sig till havet medan ungarna ännu är ganska små. Den totala världspopulationen är beräknad till strax under 1 miljon individer och beståndet minskar, dock ej i alarmerande takt (data från BirdLife International). Hoten mot arten är framförallt oljespill och oljekatastrofer vid ruggnings- och övervintringsområden. Arten samlas gärna i jättestor flockar på dessa lokaler. Det kommersiella fisket dränker en del, och jakt på den övervintrande populationen vid Grönland ligger högre än hållbar nivå.

Antal praktejder per månad, 2000–2013

Enstaka praktejdtrar ses i Östersjön under vinter och sträckperioder. Under perioden 1973–1994 observerades den så gott som årligen i Uppland, främst vid Vaddökusten. Den tycks ha blivit mer sällsynt som besökare till Upplands rapportområde på senare år, se tabellen. Mellan 2000 och 2013 har den saknats sex år och setts åtta år, och trenden är att det blir glesare mellan observationerna. Notera att 2013 års observationer inte är granskade av Upplands RRK och det fortfarande kan komma fler i år. Av de 15 observerade individerna var hela 14 hannar, vilket säkerligen kan förklaras av hannarnas mer iögonfallande dräkt medan honorna lättare uppfattas som ejder eller annan mörk anka. De flesta av de observerade hannarna var fullt utfärgade.

Våren tycks vara bästa perioden för att

hitta praktejder i Uppland, se tabellen. De flesta observationerna är från april och maj. Merparten av individerna har setts bara en dag eller en kort period, men 2002 observerades en långstannare på Vaddö, som sågs mars till juni och är med på alla dessa månader i tabellen. På hösten har hannarna eklipsdräkt som dock inte är helt anonym som honornas dräkt, så undertecknads gissning är att de färre observationerna på hösten mest beror på att arten rastar mindre då och mer bara flyger förbi.

Referenser:

Artdatablad BirdLife International:
<http://www.birdlife.org/datazone/speciesfactsheet.php?id=485> Upplands Fåglar. 1996. Fredriksson R. & M. Tjernberg (reds)
www.artportalen.se

Antal praktejder Upplands rapportområde

